

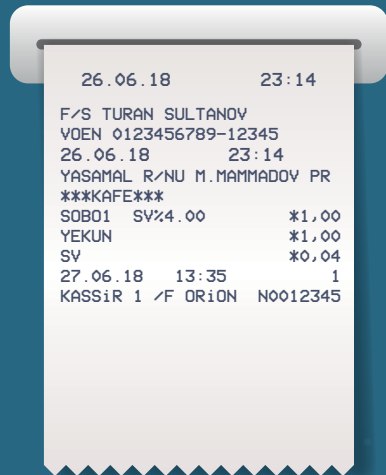

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
İQTİSADİYYAT NAZİRLİYİ YANINDA
DÖVLƏT VERGİ XİDMƏTİ

ONLAYN KASSANIN TƏTBİQİ

Bu kitabça vasitəsi ilə Azərbaycan Respublikasının ərazisində tətbiqinə icazə verilən onlayn nəzarət-kassa aparatlarının (bundan sonra e-kassa) növləri və tətbiq mərhələləri, üstünlükləri, meyarları, dövlət reyestrinə daxil edilməsi, nəzarət mexanizm qurğusu, servis texniki xidmətinin göstərilməsi, qeydiyyatı və qeydiyyatdan çıxarılması, habelə e-kassa iştirakçıları, məsuliyyət tədbirləri və əlaqə vasitələri barədə məlumatları əldə etmək olar.

E-kassaya keçid hansı normativ-hüquqi sənədə əsasən həyata keçirilir?

Azərbaycan Respublikasının ərazisində e-kassalara keçid prosesi “İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidmətinin (bundan sonra Dövlət Vergi Xidməti) elektron informasiya sisteminə real vaxt rejimində qoşulmalı olan “Nəzarət-kassa aparatlarının tətbiqi Qrafiki”nin təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 14.02.2019-cu il tarixli 52 nömrəli Qərarına və 01.08.2019-cu il tarixli 338 nömrəli “NKA aparatının istismarı Qaydaları”na əsasən həyata keçirilir.

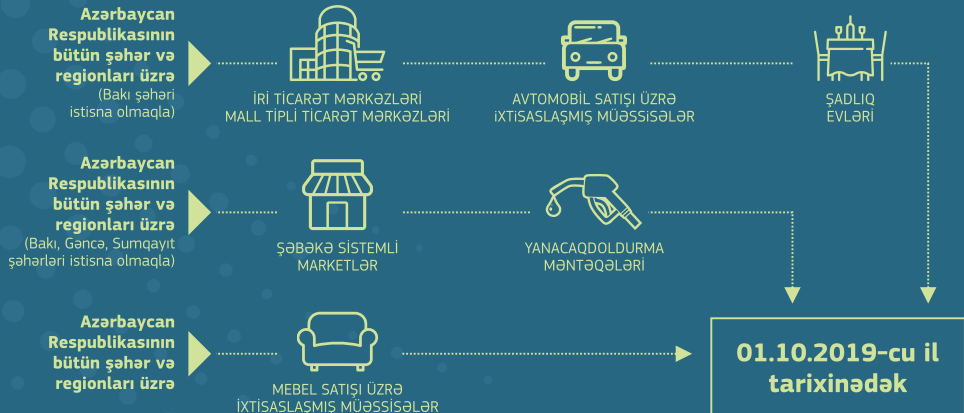
E-kassanın tətbiqi hansı mərhələlərdən ibarətdir?

Azərbaycan Respublikası ərazisində aşağıda qeyd edilən **4 mərhələdən** ibarət olmaqla e-kassaların keçidinə başlanmışdır.

1-ci MƏRHƏLƏ

2-ci MƏRHƏLƏ

3-cü MƏRHƏLƏ

Azərbaycan Respublikasının bütün şəhər və regionları üzrə

4-cü MƏRHƏLƏ

31.12.2022-ci il tarixinədək Azərbaycan Respublikasının bütün kənd və qəsəbələri üzrə e-kassalara keçid yekunlaşdırılmalıdır.

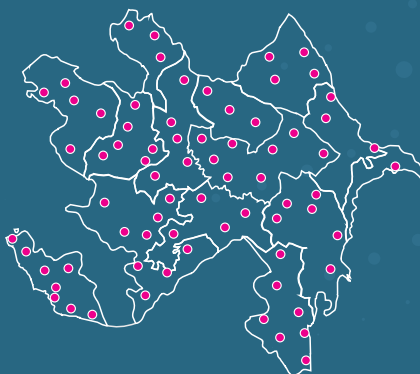
Digər pərakəndə ticarət və ictimai işə fəaliyyəti üzrə subyektlər (obyektlər)

01.04.2021-ci il tarixinədək

Bakı, Gəncə və Sumqayıt şəhərləri

01.10.2021-ci il tarixinədək

Abşeron, Mingəçevir, Səki, Sırvan, Lənkəran, Yevlax, Bərdə, Naxçıvan, Quba, Xaçmaz, Masallı, Göyçay, Şamaxı, Zaqatala, Şəmkir, Tovuz, Salyan, Sabirabad, Naftalan, şəhər və rayonları (kənd və qəsəbələr istisna)

31.12.2021-ci il tarixinədək

Digər rayon mərkəzləri (kənd və qəsəbələr istisna)

31.12.2022-ci il tarixinədək

Azərbaycan Respublikasının bütün kənd və qəsəbələri

Qeyd:

- Qrafik təsdiq edilənədək vergi uçotuna alınmış vergi ödəyiciləri tərəfindən istismar edilən NKA-lar Qrafikdə müəyyən edilmiş müddətdə istifadə edilməli və qeyd edilən müddətdən sonra həmin NKA-lar Nazirlər Kabinetinin müəyyən etdiyi meyarlara cavab verən, Dövlət Vergi Xidmətinin elektron informasiya sisteminə real vaxt rejimində qoşulması nəzərdə tutulan NKA-lar ilə əvəz edilməlidir.
- Qrafik təsdiq edildikdən sonra yeni uçota alınan təsərrüfat subyektlərində (obyektlərində) Qrafikə uyğun olaraq, quraşdırılacaq NKA-lar Nazirlər Kabinetinin müəyyən etdiyi meyarlara cavab verməli və Dövlət Vergi Xidmətinin elektron informasiya sisteminə real vaxt rejimində qoşularaq istifadə edilməlidir.

E-kassa nədir?

E-kassa malların təqdim edilməsi (xidmətlərin göstərilməsi) zamanı aparılan pul hesablaşmalarının qeydiyyatında istifadə edilən, hesablaşmalar zamanı aparılan əməliyyatlar barədə məlumatların toplanması, emal edilməsi, saxlanması və internet bağlantısı yaranan kimi Dövlət Vergi Xidmətinin elektron informasiya sistemində real vaxt rejimində qoşulmalı və müəyyən olunan meyarlara cavab verməli olan aşağıdakı avadanlıqlardır:

- **proqram təminatlı nəzarət-kassa aparatları** – hesablama qurğusuna malik, proqram təminatı və əməliyyat sistemi ilə təchiz edilmiş avadanlıq;
- **proqram təminatlı portativ tipli nəzarət-kassa aparatları** – hesablama qurğusuna malik, proqram təminatı və əməliyyat sistemi ilə təchiz edilmiş, öz enerji mənbəyinə malik olan və müvəqqəti olaraq xarici enerji mənbəyi olmadan işləyə bilən elektron avadanlıq;
- **proqram kassası** – malların təqdim edilməsi (xidmətlərin göstərilməsi) zamanı aparılan əməliyyatlar üçün nəzərdə tutulmuş xüsusi proqram təminatı və ya proqram-aparat kompleksi.
- Proqram təminatlı portativ tipli e-kassalar öz enerji mənbəyi olduğundan, xarici enerji mənbələrinə qoşulmadan ən azı 4 saat ərzində davamlı fəaliyyət göstərə bilər. Bunun üçün də e-kassaların bu növü avtonom enerji mənbəyi ilə təchiz olunmalıdır.
- E-kassa vahid şəkildə işləyən iki hissədən – proqram kassası və nəzarət mexanizmi qurğusundan ibarətdir.
- E-kassa hüquqi şəxslərə və fərdi sahibkarlara, malların satışı və xidmətlərin təqdim edilməsi zamanı pul hesablaşmaları üzrə kassa əməliyyatlarının aparılması imkanını yaradır.

- İstifadə edildiyi yerdən asılı olaraq e-kassaların funksionallığında müəyyən fərqliliklər ortaya çıxır. Məsələn, yanacaqdoldurma məntəqələrində istifadə üçün nəzərdə tutulmuş e-kassalar məbləğin hesablanması və satış çəkinin formalaşdırılmasını neft məhsullarının, mayeləşdirilmiş karbohidrogen qazların çıxışı ilə eyni vaxtda həyata keçirməsini təmin etməlidir.
- Bununla yanaşı, istehlakçıya masa arxasında xidmət göstərilən və hesab verilən ictimai işə obyektlərində istifadə üçün nəzərdə tutulmuş e-kassalar məbləğin hesablanması və satış çəkinin yaradılmasını sifarişin qəbulu və təqdim olunması ilə eyni anda həyata keçirməlidir.
- E-kassa vergi ödəyicisi haqqında məlumatların sertifikatdan ötürülərək çəkin üzərində çap olunmasını təmin etməlidir. Çekin formalaşdırılması üzrə əməliyyat yalnız unikal idendifikatorun (fiskal ID) uğurla alınmasından sonra bitmiş hesab edilməlidir.
- Bununla belə, e-kassa dəyişilməyən zavod və ya seriya nömrəsinə malik olmalı və istifadəçisinin identifikasiyasını, həmçinin e-kassanın işə düşməsi üçün nəzarət mexanizmi qurğularının PIN kodunun yığılması imkanını təmin etməlidir.

E-kassa sisteminin iştirakçıları kimlərdir?

E-kassanın istismarında, o cümlədən qeydiyyatı və servis texniki xidmətində iştirak edən subyektlərə aşağıdakılar aiddir:

- E-kassa operatorları (e-kassa operatoru);
- E-kassa istifadəçiləri (e-kassa istifadəçisi);
- Dövlət Vergi Xidməti tərəfindən müsabiqə əsasında seçilən hüquqi şəxs;
- NKA üzrə sahələrarası ekspert komissiyası (komissiya);
- Dövlət Vergi Xidməti;
- Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidməti

Məlumatların onlayn ötürülməsi: E-kassa vasitəsilə aparılan əməliyyatlar (malların (xidmətlərin) təqdim olunması) zamanı həyata keçirilən hesablaşmalar barədə məlumatlar Dövlət Vergi Xidmətinin informasiya sistemləri bazasına ötürülür. E-kassa tərəfindən fiskal məlumatları özündə birləşdirərək kriptografik mühafizə vasitəsilə formalaşdırılan və üzərində unikal identifikator (fiskal ID) qeyd edilən çek Dövlət Vergi Xidmətinin informasiya sistemləri bazasına ötürülür.

E-kassa tərəfindən formalaşdırılan yeni çek formasının üzərində aşağıdakı əsas məlumatlar əks olunmalıdır:

- vergi ödəyicisinin adı;
- VÖEN-i;
- çekin vurulma tarixi və saati;
- təsərrüfat subyektinin (obyektinin) adı, vergi orqanındakı uçot kodu və yerləşdiyi ünvan;
- malın və ya xidmətin (işin) adı, ölçü vahidi, miqdarı, bir vahidinin qiyməti və yekun məbləğ (o cümlədən ƏDV-nin və ya sadələşdirilmiş verginin məbləği);
- gün ərzində vurulmuş çeklərin sayı və nömrəsi;
- e-kassanın markası və zavod nömrəsi;
- e-kassanın fiskal rejiminin nişanı (əlaməti);
- malın sürətli məlumat kodu (Quick Response Code);
- ödənilmiş məbləğ;
- müştəriyə qaytarılan məbləğ (malın dəyərindən artıq ödənilən hissəsi üzrə);
- nisyə satış zamanı ödəniləcək məbləğ (qalıq borc);
- ödənişin forması və üsulu (nağd və ya nağdsız, avans (beh), nisyə, bonus, hədiyyə kartı və digər bu kimi ödəmələr);
- çekin növü (satış, geri qaytarma və ya ləğvetmə);
- nəzarət mexanizmi qurğusunun qeydiyyat nömrəsi;
- geri qaytarma çekində satış çeki üzrə fiksəl əlamətlərdə təsvir olunan simvollar.

Hansı növ e-kassaların istifadəsinə icazə verilir?

Azərbaycan Respublikasının ərazisində yalnız dövlət reyestrinə daxil edilmiş e-kassa modellərinin tətbiqinə icazə verilir.

Həm dövlət reyestrinə daxil edilmiş e-kassalar, həm də qeydiyyatata alınmış e-kassa operatorları barədə məlumatları www.e-kassa.gov.az portalının “Reyestrə salınmış e-kassaların siyahısı” (<https://e-kassa.gov.az/az/vergi-deyicileri-ucun?catID=3>) və “E-kassa operatorları və kassaların stoku” (<https://e-kassa.gov.az/az/vergi-deyicileri-ucun?catID=4>) alt menyularından əldə etmək olar.

E-kassanın meyarları hansılardır?

Aşağıdakı meyarlara cavab verən e-kassa əhali ilə hesablaşmaların aparılmasında istifadə edilə bilər:

- e-kassada aparılan əməliyyatların, çeklərin və onların formalaşma ardıcılığının etibarlı uçotunu, habelə həmin məlumatların toplanması, emalı, saxlanması və internet bağlantısı yaranan kimi Dövlət Vergi Xidmətinə ötürülməsini təmin edən proqram təminatı və əməliyyat sistemləri ilə təchiz edilən;
- USB portu mövcud olan;
- Vergi Məcəlləsinin 50.8-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş NKA çekini çap etməyə imkan verən müvafiq çap qurğusu ilə təchiz edilən;
- NKA üzrə dəyişdirilməyən zavod və ya seriya nömrəsinə malik olan;
- internet resurslarına çıxış imkanlarına (GSM, Wi-fi, Ethernet və s. vasitəsilə) malik olan.

E-kassadan istifadənin xüsusiyyətləri hansılardır?

- E-kassa və onun tərkib hissəsi olan nəzarət mexanizmi qurğusu e-kassa istifadəçisi olan hüquqi şəxslərə və fərdi sahibkarlara e-kassa operatorları tərəfindən imzalanmış müqavilə əsasında təqdim olunur və e-kassa operatorunun təqdim etdiyi müvafiq təlimatlar əsasında istismar olunur.
- E-kassa istifadəçiləri olan hüquqi şəxslər və fərdi sahibkarlar qeyd olunan qurğuların qorunmasını təmin etməlidir.
- E-kassalara texniki baxış və onların təmiri, müvafiq müqavilə imzalanmaqla, e-kassa operatorları tərəfindən həyata keçirilir.
- Hüquqi şəxslər və fərdi sahibkarlar e-kassaları Dövlət Vergi Xidmətinin informasiya sistemləri bazasına müvafiq məlumatlar daxil olunduqdan sonra istifadə sahəsinə uyğun şəkildə istismar etməlidirlər.

Nəzarət mexanizmi qurğusu (bundan sonra NMQ) nədir və nə üçün nəzərdə tutulub?

- E-kassanın tərkib hissəsi olan NMQ malların təqdim edilməsi və xidmətlərin göstərilməsi zamanı aparılan hesablaşmalar barədə məlumatların Dövlət Vergi Xidmətinin informasiya sistemində ötürülməyə qədər toplanması, emal edilməsi, saxlanması və internet bağlantısı yaranan kimi ötürülməsini, həmçinin e-kassa və e-kassa istifadəçisinin autentifikasiyasını və bu prosedurların həyata keçirilməsinə nəzarəti təmin edən qurğudur.

- NMQ Dövlət Vergi Xidmətində qeydiyyatla alınmalı, həmin dövlət orqanı tərəfindən verilmiş vergi ödəyicisinin şəxsi məlumatlarını əhatə edən sertifikatla təmin olunmalı və yalnız bundan sonra e-kassalarda istifadə edilməlidir.
- Dövlət Vergi Xidməti və ya onun tərəfindən müsbəqə əsasında seçilən hüquqi şəxs e-kassa operatorunu NMQ ilə təmin edir. NMQ-nin verilməsi "Təhvil-təslim aktı" ilə rəsmiləşdirilir.
- NMQ üçün sertifikat 3 il müddətinə verilir və bu müddət ərzində onda olan məlumatlar Dövlət Vergi Xidmətinə ötürüldükdən sonra onun yeni e-kassaya quraşdırılmasına yol verilir.
- NMQ-nin sertifikat müddətinin bitməsinə 7 gün qaldıqda Dövlət Vergi Xidməti tərəfindən e-kassa operatorunun və e-kassa istifadəçisinin elektron kabinetinə bu barədə bildiriş göndərilir. NMQ-nin sertifikat müddəti bitdikdən sonra həmin NMQ-də olan məlumatlar e-kassa operatoru tərəfindən Dövlət Vergi Xidmətinə ötürülür və yeni sertifikat yüklənir.

Bununla yanaşı, NMQ aşağıdakıları təmin edir:

- internet şəbəkəsinin olmadığı şəraitdə 7 gün ərzində e-kassa vasitəsilə aparılan əməliyyatlar barədə məlumatların saxlanılmasını, onların təmliğinin və etibarlılığının qorunmasını;
- məlumatların kriptografiya üsullarından istifadə etməklə unikal identifikatorun formalaşmasını;
- fəaliyyətə başladığı andan e-kassa çeklərinin sıra ardıcılığının pozulmamasını;
- çekin formalaşma tarixinə nəzarət edilməsini.

NMQ internet şəbəkəsinin olmadığı şəraitdə 7 gündən sonrakı tarixə çekin formalaşmasına icazə vermir.

E-kassanın istifadəsi hansı hallarda mümkün deyildir?

E-kassadan istifadənin mümkün olmadığı hallar aşağıdakılardır:

- dövlət reyestrinə daxil edilmiş e-kassanın göstəriciləri dəyişdirildikdə;
- unikal identifikatora (fiskal ID) malik çeki çap etmək mümkün olmadıqda;
- e-kassa yararsız hala düşdükdə;
- e-kassanın zavod və ya seriya nömrəsi dəyişdirildikdə;
- e-kassanın zavod və ya seriya nömrəsi açıq açarın texnoloji sertifikatında göstərilən nömrə ilə uyğun gəlmədikdə;
- internet şəbəkəsinin olmadığı şəraitdə 7 gün ərzində NMQ-da olan məlumatların Dövlət Vergi Xidmətinə ötürülməsi mümkün olmadıqda;
- NMQ-də olan məlumatların dəyişdirilməsi məqsədilə hər hansı əməliyyatlar aparıldıqda;
- NMQ-nin sertifikat müddəti bitdikdə və ya yararsız hala düşdükdə.

E-kassa çeki yalnız NMQ quraşdırıldığı halda və e-kassa operatoru tərəfindən göndərilmiş PİN kod e-kassa istifadəçisi tərəfindən daxil edildikdən sonra çap edilə bilər.

E-kassanı necə əldə etmək olar?

Pul hesablaşmalarını e-kassa ilə həyata keçirməli olan vergi ödəyicisi qeydiyyatdan keçmiş e-kassa operatoruna müvafiq sənədlər təqdim etməklə müraciət etməlidir.

- Vergi ödəyicisinin sənədləri e-kassa operatoru tərəfindən yoxlanıldıqdan sonra tərəflər arasında müqavilə imzalanır və bu müqavilənin əsasında e-kassanın uçota alınması üçün e-kassa operatoru tərəfindən qanunvericilikdə müəyyən edilən prosedurlar həyata keçirilir.
- E-kassa operatoru tərəfindən e-kassa vergi ödəyicisinin təsərrüfat subyektində (obyektində) quraşdırılır.
- E-kassa vergi ödəyicisi tərəfindən elektron kabinet vasitəsilə e-kassanın qəbul aktı təsdiq olunduqdan sonra aktivləşdirilir.

Qeyd: Həm dövlət reyestrinə daxil edilmiş e-kassalar, həm də qeydiyyata alınmış e-kassa operatorları barədə məlumatları www.e-kassa.gov.az portalının "Reyestrə salınmış e-kassaların siyahısı" və "E-kassa operatorları və kassaların stoku" alt menyularından əldə etmək olar.

E-kassanın tətbiqi zamanı aşağıdakıları da bilmək zəruridir

QR kod (Quick Response Code) və unikal identifikator (fiskal ID) nədir və necə formalaşdırılır?

Malın sürətli məlumat kodu olaraq xüsusi qurğular vasitəsilə oxuna bilən, hər hansı ictimai mənbəyə keçidi olan və e-kassa çəkinin bütün məlumatlarını keçid mənbədə əks etdirən optik QR kod və çek üzərində NMQ tərəfindən formalaşdırılan 16-lıq say sistemi üzrə simvollardan ibarət unikal identifikator (fiskal ID) yeni çek formalarının üzərində çap olunması zəruri olan məlumatlardır.

Açıq açarın texnoloji sertifikatı - e-kassa və onun tərkib hissəsi olan NMQ-nin zavod nömrəsi, VÖEN, obyektin kodu, obyektin ünvanı, sertifikatın buraxılış və bitmə tarixinin e-kassa istifadəçisinə aid olduğunu təsdiqləyən və Dövlət Vergi Xidməti tərəfindən göndərilən **elektron fayldır**.

Təsərrüfat subyekti (obyekti) - malların (işlərin, xidmətlərin) təqdim edilməsinin həyata keçirildiyi, həmçinin vergi ödəyicisinin gəlirlərinin formalaşmasında iştirak edən **yerdir**.

“NKA-nın qeydiyyat vərəqəsi” - e-kassa istifadəçisinə məxsus e-kassanın vergi orqanında uçota alındığını təsdiq edən və özündə quraşdırıldığı təsərrüfat subyektinin (obyektinin) kodunu, e-kassanın markasını, zavod nömrəsini, NMQ-nin nömrəsini əks etdirən **sənəddir**.

Akt - e-kassanın uçota alınması və uçotdan çıxarılması, quraşdırılması, servis texniki xidmət göstərilməsi, habelə NMQ-nin aktivləşdirilməsi zamanı e-kassa operatoru tərəfindən Dövlət Vergi Xidmətinin Internet Vergi İdarəsi portalı üzərindən qeydiyyatla alınmaqla tərtib edilən **sənəddir**.

Elektron kabinet - vergi ödəyicisi kimi uçota alınma zamanı təqdim edilən ərizəyə əsasən Dövlət Vergi Xidmətinin informasiya sistemində yaradılan, gücləndirilmiş elektron imza və (və ya) vergi orqanı tərəfindən verilən kod-parol ilə daxil olmağa imkan verən, vergi ödəyicisi ilə vergi orqanı arasında qarşılıqlı məlumat mübadiləsini təmin edən fərdi elektron səhifədir.

E-kassa çekinin həqiqiliyini necə yoxlamaq olar?

İstehlakçı tərəfindən mallar (xidmətlər) alınarkən satıcı tərəfindən ona verilmiş e-kassa çekinin həqiqiliyini yoxlamaq üçün həmin çek üzərində qeyd edilən unikal identifikator (FİSKAL İD) nömrəsini www.e-kassa.gov.az portalının əsas səhifəsindəki “**Çeki yoxla**” xidmətinin müvafiq xanasına daxil etməklə yoxlaya bilər.

E-kassa istifadəçisi kimdir?

E-kassa istifadəçisi malların təqdim edilməsi (xidmətlərin göstərilməsi) zamanı aparılan hesablaşmaları müvafiq qaydada uçota alınmış e-kassa vasitəsilə həyata keçirməli olan vergi ödəyicisidir.

E-kassa istifadəçisi yalnız müqavilə bağladığı e-kassa operatorunun xidmətlərindən istifadə edə bilər.

E-kassa istifadəçilərinin qanunvericiliklə müəyyən edilən aşağıdakı hüquqları vardır:

- vergi orqanlarında müəyyən edilmiş qaydada uçota alınması üçün e-kassanın müəyyən olunmuş modelini sifariş vermək;
- e-kassanın istismara hazırlığını, servis texniki xidmətin keyfiyyətini yaxşılaşdırmaq məqsədilə Sahələrarası ekspert komissiyasına təkliflər vermək;
- vergi orqanlarının və e-kassa operatorunun səlahiyyətli nümayəndəsinin qeyri-qanuni hərəkətləri barədə qanunla müəyyən olunmuş qaydada şikayət vermək.

E-kassa istifadəçiləri aşağıdakı əsas vəzifələri həyata keçirməlidir:

- e-kassanın qeydiyyatı və NMQ-nin aktivləşdirilməsi üçün gücləndirilmiş elektron imza ilə təsdiq edilmiş Ərizə ilə Dövlət Vergi Xidmətinə müraciət edir;
- məlumatların Dövlət Vergi Xidmətinə ötürülməsi məqsədilə internet resurslarına çıxışı təmin edir;
- nəzarət mexanizmi qurğusunun saz vəziyyətdə olmasını təmin edir;
- e-kassa ilə əlaqədar olan sənədlərin uçotunun aparılmasını, saxlanılmasını və məhv edilməsini təşkil edir və bunun üçün ayrıca məsul şəxs təyin edir;
- öz əməkdaşının e-kassa ilə işləməsinin öyrədilməsini təmin edir;
- e-kassanın vergi orqanlarında uçota alınmasını və uçotdan çıxarılmasını təmin edir;
- vergi orqanlarında qeydiyyatdan keçmiş e-kassadan istifadə edir, "Texniki xidmət jurnalı"nı və "NKA-nın nasaz olduğu dövrdə aparılan əməliyyatların uçotu kitabı"nı e-kassa operatorundan tələb edir və e-kassa işləmədiyi dövrdə "NKA-nın nasaz olduğu dövrdə aparılan əməliyyatların uçotu kitabı"nda müvafiq qeydlər aparır;

- e-kassanın istismara hazırlıqla əlaqədar olan işlərini yalnız e-kassa operatorunun nümayəndəsinin iştirakı ilə yerinə yetirir;
- e-kassanın işə salınmasında və işə salınma aktının tərtib edilməsində iştirak edir;
- e-kassanın istismar sənədlərinə və qüvvədə olan normativ aktlara uyğun istismarını təmin edir;
- e-kassa operatoru və vergi orqanları işçilərinin e-kassanın istismarı zamanı nəzərdə tutulmuş qaydalara əməl olunması ilə bağlı göstərişlərini yerinə yetirir;
- vergi orqanlarının tələblərinə uyğun olaraq e-kassanın servis-texniki xidməti ilə əlaqədar olan sənədləri təqdim edir;
- vergi orqanları və e-kassa operatorunun səlahiyyətli nümayəndəsinin e-kassanın fəaliyyətinə baxış keçirilməsinin maneəsiz buraxılışını təmin edir;
- e-kassa operatorunun e-kassaya servis-texniki xidmət göstərmələri üçün şərait yaradır;
- e-kassanın istismarı zamanı istənilən nasazlıq meydana çıxarsa, bu barədə vergi orqanlarına və e-kassa operatoruna dərhal məlumat verir;
- pul hesablaşmaları aparılan zaman alıcıya çek təqdim edir və həmin çekdə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş məlumatların əks etdirilməsini təmin edir;
- qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş digər vəzifələri həyata keçirir.

E-kassa istifadəçiləri hansı fəaliyyət növləri üzrə nağd pul hesablaşmaları zamanı e-kassa tətbiq etməlidir?

Aşağıdakı fəaliyyət növləri istisna olmaqla, **pərakəndə ticarət, ictimai iaşə fəaliyyəti, yerləşmə vasitələri hesab edilən mehmanxana (hotel) və mehmanxana tipli digər obyektlər, tibb müəssisələri, bərbərxanalar, gözəllik salonları və kosmetoloji mərkəzlər tərəfindən göstərilən xidmətlər üzrə pul hesablaşmaları** müəyyən edilmiş meyarlara cavab verən və Dövlət Vergi Xidmətinin elektron informasiya sistemində qoşulan **e-kassa vasitəsilə həyata keçirilməlidir**:

- qəzet və jurnalların satışı (belə satış dövriyyəsinin ümumi dövriyyədəki payı 50 faizdən çox olduqda);
- kənd təsərrüfatı məhsullarının bazarlarda, yarmarkalarda və səyyar qaydada satışı;
- səyyar, bazarlarda və digər kütləvi ticarət yerlərində piştaxtadan, avtomobildən və qoşqu vasitələrindən pərakəndə satış fəaliyyəti;
- qiymətli kağızların və
- biletlərinin satışı;
- elektrik enerjisi, qaz, su, isti su təchizatı və mərkəzi qızdırma sistemi obyektlərinin fəaliyyəti;
- fərdi qaydada göstərilən bərbər fəaliyyəti.

E-kassa istifadəçisi e-kassa operatoruna nə zaman müraciət etməlidir?

E-kassa istifadəçisi aşağıdakı əsas xidmətlərin təqdim olunması ilə bağlı e-kassa operatoruna müraciət edə bilər:

- e-kassanın uçota alınması;
- e-kassanın quraşdırılması;
- e-kassaya texniki dəstək göstərilməsi;
- e-kassanın təmiri və əvvəlki e-kassanın yenidən istismara verildiyi ana qədər müvəqqəti e-kassanın istifadə üçün təqdim olunması;
- e-kassanın uçotdan çıxarılması.

E-kassaların uçota alınması hansı qaydada həyata keçirilir?

➔ E-kassaların uçota alınması üçün təqdim olunması e-kassa operatorları tərəfindən həyata keçirilir. Vergi ödəyicisi e-kassa əldə etmək üçün e-kassa operatoruna müraciət etməli və aşağıdakı sənədləri təqdim etməlidir:

- VÖEN;
 - Fiziki şəxs olduqda şəxsiyyətini təsdiq edən sənədin surəti;
 - Təsərrüfat subyektinin (obyektinin) kodu.
- ➔ Vergi ödəyicisinin sənədləri yoxlanıldıqdan sonra tərəflər arasında müqavilə imzalanır.

- ➔ Bu müqavilə əsasında e-kassaların uçota alınması üçün e-kassa operatoru e-kassa.gov.az portalı üzərindən “NKA-nın qeydiyyatda alınması haqqında Ərizə” formasının uçotla bağlı müvafiq xanalarını dolduraraq vergi orqanına göndərir.
- ➔ Ərizəyə həmçinin e-kassa istifadəçisi ilə e-kassa operatoru arasında bağlanmış müqavilənin PDF formatı əlavə edilir.
- ➔ Daxil edilmiş məlumatlar əsasında sistem tərəfindən e-kassanın quraşdırıldığı təsərrüfat subyekti (obyekti) üzrə e-kassa istifadəçisinin uçotda olub-olmaması, e-kassa barədə məlumatın Dövlət Vergi Xidməti elektron informasiya sisteminə daxil edilib-edilməməsi, onun digər təsərrüfat subyektində qeydiyyatda olub-olmaması yoxlanılır.
- ➔ Yoxlanılan məlumatlarda kənarlaşma aşkar edilmədikdə interaktiv rejimdə Dövlət Vergi Xidmətinin elektron informasiya sistemindən e-kassa operatorunun İnternet Vergi İdarəsi portalında olan elektron kabinetinə sertifikat faylı göndərilir.
- ➔ Daha sonra e-kassa operatoru e-kassanı təsərrüfat subyektində (obyektində) quraşdırmaq üçün onun NMQ-sinə göndərilmiş sertifikat faylını yazır və bu barədə Akt tərtib edərək portal üzərindən Dövlət Vergi Xidmətə təqdim edir.
- ➔ Bundan sonra e-kassanın aktivləşməsi üçün e-kassa istifadəçisi İnternet Vergi İdarəsi portalında olan elektron kabinetinə daxil olur və qeyd edilən aktın nümrəsini sistemə daxil edir və aktın məzmunu ilə tanış olduqdan sonra onu gücləndirilmiş elektron imza ilə təsdiq edir.
- ➔ E-kassa istifadəçisi gücləndirilmiş elektron imza ilə aktı təsdiq etdikdən sonra sistem tərəfindən hazırlanmış “NKA-nın qeydiyyat vərəqəsi” e-kassa istifadəçisinin elektron kabinetinə göndərilir.
- ➔ Qeydiyyat vərəqəsi e-kassa istifadəçisinin müraciəti əsasında kağız formasında da əldə edilə bilər.
- ➔ Qeydiyyat vərəqəsi təsdiqləndikdə e-kassa və onun tərkib hissəsi olan NMQ-si də aktivləşir.

E-kassaların uçotdan çıxarılması hansı qaydada həyata keçirilir?

E-kassaların uçotdan çıxarılması e-kassa operatoru tərəfindən e-kassa istifadəçisinin müraciəti əsasında aşağıdakı prosedurlar yerinə yetirilməklə həyata keçirilir:

- İlk öncə e-kassa istifadəçisi e-kassada sonuncu növbəni bağlayır.
- E-kassa istifadəçisi e-kassanı uçotdan çıxarmaq üçün gücləndirilmiş elektron imzadan istifadə etməklə “NKA-nın qeydiyyatdan çıxarılması haqqında ƏRİZƏ” ilə vergi orqanına müraciət edir.
- Ərizənin təqdim edildiyi tarixə e-kassanın uçotda olduğu təsərrüfat subyektində (obyektində) operativ vergi nəzarəti tədbirlərinin keçirilməsi sistem vasitəsilə yoxlanılır.
- Əgər həmin təsərrüfat subyektində (obyektində) operativ vergi nəzarəti tədbiri keçirilsə, istifadəçiyə tədbirin davam etdiyi müddətdə e-kassanın uçotdan çıxarılmasının mümkünsüzlüyü barədə “NKA-nın uçotdan çıxarılması barədə ərizənin icra edilməsindən imtina barədə BİLDİRİŞ” göndərilməklə əməliyyat dayandırılır.
- Ərizədə uyğunsuzluqlar aşkar edilmədikdə vergi orqanı tərəfindən e-kassa operatorunun elektron kabinetinə e-kassa istifadəçisinə məxsus e-kassanın uçotdan çıxarılması üçün zəruri tədbirlərin görülməsi barədə Bildiriş göndərilir.
- E-kassa operatoru Bildiriş daxil olduğu tarixdən **5 iş günü ərzində** e-kassada quraşdırılmış NMQ-də toplanmış məlumatların tam şəkildə Dövlət Vergi Xidmətinin elektron informasiya sistemində ötürülməsinə ötürülməməsini yoxlayır.
- E-kassa operatoru zərurət yarandığı halda toplanmış məlumatların Dövlət Vergi Xidmətinin elektron informasiya sistemində ötürülməsini təmin edir.

- ➔ Bununla yanaşı, e-kassa operatoru mütləq qaydada NMQ-yə yazılmış sertifikat faylını silərək NMQ-ni sıfırladır.
- ➔ Qeyd olunanlardan sonra e-kassa operatoru e-kassanın uçotdan çıxarılması barədə Akt tərtib edərək İnternet Vergi İdarəsi portalı vasitəsi ilə vergi orqanına göndərir. Bu andan etibarən e-kassa qeydiyyatdan çıxarılaraq statusu dəyişdirilir.
- ➔ Akt istifadəçinin müraciəti əsasında kağız daşıyıcıda ona verilə bilər.
- ➔ E-kassanın uçotdan çıxarılması barədə Bildiriş sistem tərəfindən hazırlanaraq e-kassa istifadəçisinin elektron kabinetinə göndərilir.
- ➔ E-kassa operatoru tərəfindən e-kassanın qeydiyyatdan çıxarılması barədə Akt 5 iş günü ərzində vergi orqanına göndərilmədikdə, “NKA-nın qeydiyyatdan çıxarılması haqqında Ərizə”nin icrasından imtina edilir və bu barədə e-kassa istifadəçisinin elektron kabinetinə “NKA-nın uçotdan çıxarılması barədə ərizənin icra edilməsindən imtina barədə Bildiriş” göndərilir.
- ➔ Əgər baş vermiş yanğın nəticəsində e-kassa yararsız hala düşərsə, e-kassa istifadəçisi tərəfindən “NKA-nın qeydiyyatdan çıxarılması haqqında Ərizə”yə yanğın mühafizə şöbəsinin (bölməsinin) arayışı əlavə etməlidir.
- ➔ E-kassa oğurlanarsa və yaxud itirilərsə, e-kassa istifadəçisi tərəfindən qeyd edilən Ərizəyə müvafiq polis şöbəsinin (bölməsinin) arayışı əlavə edilməlidir.
- ➔ İtirilmə, oğurlanma və ya yanma səbəbləri seçilməklə qeydiyyatdan çıxarılmış e-kassalar barədə məlumatlar nəzarət tədbirinin keçirilməsi məqsədi ilə vergi orqanının operativ nəzarət strukturuna ötürülür.

Texniki nasazlıq aşkar olunduqda, e-kassa istifadəçisi nə etməlidir?

- ➔ İstismar zamanı e-kassada nasazlıqlar yarandığı halda, e-kassa istifadəçisi dərhal vergi orqanlarına və e-kassa operatoruna məlumat verməlidir.
- ➔ E-kassa istismar zamanı yararsız vəziyyətə düşdükdə, e-kassa operatoru bununla bağlı ona çağırış verildiyi andan **36 saatdan çox olmayan vaxt ərzində** e-kassanın təmirini təmin etməlidir.
- ➔ E-kassada, eləcə də onun tərkib hissəsi olan NMQ-də yaranmış nasazlığı qeyd olunan müddət ərzində aradan qaldırmaq mümkün olmadıqda, aşağıdakı tədbirlər həyata keçirilməlidir:
 - E-kassa operatoru e-kassanı dərhal ehtiyat aparatla əvəz etməli, istismara yararsız e-kassa təmirə aparılan zaman e-kassa operatoru və istifadəçisi NMQ-də olan bütün məlumatların Dövlət Vergi Xidmətinə ötürülməsini təmin etməlidir.
 - E-kassa operatoru ehtiyat e-kassanın quraşdırılması üçün portal üzərindən Dövlət Vergi Xidmətinə müraciət etməlidir.
 - NMQ-nin əvəz olunmuş e-kassaya quraşdırılması üçün Dövlət Vergi Xidməti tərəfindən e-kassa operatoruna müvəqqəti sertifikat göndərilməlidir.
 - E-kassa operatoru sertifikatı müvəqqəti NMQ-yə yükləyərək aktla birlikdə e-kassa istifadəçisinə təqdim etməlidir.
 - İstismara yararsız e-kassanın təmiri mümkün olmadıqda, e-kassa operatoru öz seçiminə əsasən, ehtiyat e-kassadan istifadə edə və ya onu yeni e-kassa ilə əvəz edə bilər.
 - Ehtiyat e-kassadan davamlı istifadə olunduqda e-kassa operatoru müvəqqəti sertifikatın daimi sertifikatla əvəzlənməsi üçün Dövlət Vergi Xidmətinə portal üzərindən müraciət göndərməlidir.

- E-kassa təmir edildikdən sonra e-kassa operatoru onu vergi ödəyicisinə geri qaytarmalıdır. Ehtiyat e-kassaya quraşdırılmış NMQ-dəki məlumatlar Dövlət Vergi Xidmətinə ötürülməlidir. Ehtiyat e-kassanın təmirdən qayıtmış e-kassa ilə əvəz olunması ilə bağlı proseslər aktla rəsmiləşdirilməli və bu barədə Dövlət Vergi Xidmətinə məlumat verilməlidir.
- NMQ-də yaranmış nasazlığı çağırış verildiyi andan **36 saat ərzində** aradan qaldırmaq mümkün olmadıqda, NMQ e-kassa operatoruna təqdim edilməli, e-kassa operatoru isə yoxlanılması üçün onu Dövlət Vergi Xidmətinə göndərməlidir.
- Bu halda NMQ-dəki məlumatların dəyişdirilməsi məqsədilə hər hansı əməliyyatın aparılıb-aparılmadığı Dövlət Vergi Xidməti tərəfindən yoxlanılır.

NMQ hansı halda yenisi ilə əvəz edilir?

- E-kassanın tərkib hissəsi olan NMQ yararsız hala düşdükdə yenisi ilə əvəz edilir.
- E-kassaların tərkib hissəsi olan NMQ-nin əvəz edilməsi e-kassa operatorları tərəfindən həyata keçirilir.
- Bunun üçün e-kassa operatoru NMQ-nin yenisi ilə əvəz edilməsi üçün portaldan Dövlət Vergi Xidmətinə ərizə ilə müraciət edir.
- Dövlət Vergi Xidməti tərəfindən ərizə yoxlanılır və yeni NMQ üçün e-kassa operatoruna sertifikat göndərilir.
- E-kassa operatoru sertifikatı yeni NMQ-yə yükləyərək aktla birlikdə e-kassa istifadəçisinə təqdim edir.
- E-kassa istifadəçisi elektron kabinetdən aktın nümrəsini daxil edərək NMQ-ni aktivləşdirir. Bu zaman Dövlət Vergi Xidməti tərəfindən yeni NMQ-nin aktivləşməsi və əvvəlki NMQ-nin passivləşdirilməsi barədə e-kassa istifadəçisinə məlumat göndərilir.
- NMQ əvəz edildikdən sonra passivləşdirilmiş və Dövlət Vergi Xidmətinə məlumatları ötürməmiş köhnə NMQ-də hər hansı kassa əməliyyatlarının aparılması qadağandır.
- Köhnə NMQ uçotdan çıxarılmalıdır.

Hansı hallarda e-kassanın quraşdırılmasına çəkilən xərclər vergi öhdəliyi ilə əvəzləşdirilir?

- 01.01.2019-cu il tarixədək istismar edilən NKA-ları Nazirlər Kabineti tərəfindən müəyyən edilən meyarlara cavab verən və Dövlət Vergi Xidmətinin elektron informasiya sistemində real vaxt rejimində qoşulmuş e-kassa ilə əvəz edən vergi ödəyicilərinin hər bir e-kassanın quraşdırılmasına çəkdiyi xərclərinin (e-kassanın dəyəri daxil olmaqla) dəyəri (əldə edilmiş elektron qaimə-faktura üzrə əvəzləşdirilmiş ƏDV məbləği nəzərə alınmaqla 350 manat həddində) e-kassa quraşdırıldıqdan sonra onun yaranan vergi öhdəlikləri ilə əvəzləşdirilir, artıq olan məbləğ isə vergi ödəyicisi tərəfindən ödənilir.
- Aşağıdakı hallarda e-kassanın quraşdırılmasına çəkilən xərclər vergi öhdəlikləri ilə əvəzləşdirilmir:
 - NKA 2019-cu il 1 yanvar tarixədək quraşdırıldıqda;
 - NKA 2019-cu il 1 yanvar tarixindən sonra quraşdırıldıqda, lakin Nazirlər Kabineti tərəfindən müəyyən edilən meyarlara cavab vermədikdə;
 - NKA 2019-cu il 1 yanvar tarixindən sonra quraşdırıldıqda, Nazirlər Kabineti tərəfindən müəyyən edilən meyarlara cavab verdikdə, lakin əvvəllər istifadədə olan NKA-nı əvəzləmədikdə.

Məsuliyyət tədbirləri

- ➔ Topdansatış ticarət fəaliyyətinin həyata keçirilməsi halı istisna olmaqla, vergi ödəyicisi kimi vergi orqanında uçotda olmayan şəxslərlə (əhali ilə) pul hesablaşmalarının aparılması qaydalarının pozulmasına, yeni
- e-kassalar tətbiq olunmadan (e-kassa quraşdırılmadan), vergi orqanlarında qeydiyyatdan keçirilməmiş və ya texniki tələblərə cavab verməyən, o cümlədən Vergi Məcəlləsinin 50.8-ci maddəsində sadalanan tələblərə cavab verməyən çek təqdim edən e-kassalardan istifadə etməklə əhali ilə pul hesablaşmalarının aparılmasına,
 - alıcıya təqdim edilməli çekin verilməməsinə və ya ödənilmiş məbləğdən aşağı məbləğ göstərilməklə verilməsinə,
 - POS-terminalların quraşdırılması məcburi olan obyektlərdə POS-terminalların quraşdırılmaması və
 - POS-terminallar quraşdırılmış obyektlərdə nağdsız ödənişlərin qəbulundan imtina edilməsinə və ya
 - e-kassadan istifadə edilməsi dayandırıldıqda əhali ilə pul hesablaşmalarının qeydiyyatının aparılması qaydalarının pozulmasına görə **vergi ödəyicisinə təqvim ili ərzində** belə hallara
 - birinci dəfə yol verildikdə **1.000 manat** məbləğində;
 - ikinci dəfə yol verildikdə **3.000 manat** məbləğində;
 - üç və daha çox yol verildikdə **6.000 manat** məbləğində **maliyyə sanksiyası tətbiq edilir**.

Qeyd: Bu maliyyə sanksiyası POS-terminalların quraşdırılması məcburi olan obyektlərdə POS-terminalların quraşdırılmaması və POS-terminallar quraşdırılmış obyektlərdə nağdsız ödənişlərin qəbulundan imtina edilməsi üzrə pozuntu, e-kassa tətbiq edilmədən əhali ilə pul hesablaşmalarının aparılması qaydalarının pozulması ilə eyni vaxtda baş verdikdə qeyd edilən maliyyə sanksiyası bir dəfə tətbiq edilir.

➔ E-kassa operatorları isə qanunvericiliyin pozulmasına görə qanunvericiliklə məyyən edilmiş qaydada məsuliyyət daşıyırlar.

ƏLAQƏ VASİTƏLƏRİ

1. DÖVLƏT VERGİ XİDMƏTİNƏ ONLAYN MÜRACİƏT
(<https://www.taxes.gov.az/az/page/vergiler-nazirliyiine-muraciet>)

2. 195 ÇAĞRI MƏRKƏZİ
(<https://e-kassa.gov.az/az/195-1>)

3. E-KASSA OPERATORLARI İLƏ ƏLAQƏ

E-kassa operatoru kimi qeydiyyatdan keçmiş rezident hüquqi şəxslərin əlaqə məlumatlarını www.e-kassa.gov.az portalının “Əlaqə” bölməsinin “E-kassa operatorları ilə əlaqə” alt menyularından əldə etmək olar (<https://e-kassa.gov.az/az/operatorlarla-elaqe>).

QEYD ÜÇÜN

MALİYYƏ SANKSIYALARI, FAİZLƏR VƏ DİGƏR MƏSULİYYƏT TƏDBİRLƏRİ BARƏDƏ

Vergi və sığorta qanunvericiliyinin pozulması hallarına görə tətbiq olunan maliyyə sanksiyaları və digər məsuliyyət tədbirləri barədə məlumatı "Maliyyə sanksiyaları, faizlər və digər məsuliyyət tədbirləri barədə Yaddaş" adlı bukletdən əldə edə bilərsiniz.

VERGİLƏRƏ AİD
NƏŞRLƏR

AZ1029, Azərbaycan, Bakı, Heydər Əliyev prospekti, 155
Tel.: (+994 12) 403 89 70; Faks: (+994 12) 403 89 71
E-poçt: office@taxes.gov.az

www.taxes.gov.az

